

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนและแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการมูลฝอยชุมชนในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ Factors Influencing Public Participation and Guidelines for Development of Solid Waste Management in Samutprakan Municipality*

ชุตินา ตูณาราง Chutima Tunarang^{a,✉}, บุญจง ขาวลิทธิพงษ์ Boonchong Chawsithiwong^b

กานตพันธุ์ พิศาลสุขสกุล Kantapan Pisansuksakul^c

^a นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Master's Student, Environmental Management Program, National Institute of Development Administration

^b รองศาสตราจารย์ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Associate Professor, School of Social and Environmental Development, National Institute of Development Administration

^c เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

Policy and Planning Analyst, Office of Permanent Secretary of Natural Resources and Environment

✉ chutima_tu@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ และนำเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการมูลฝอยชุมชนในท้องถิ่นดังกล่าวให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยทำแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test F-test Welch-test และ Pearson's Correlation ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมจัดการมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ได้แก่ สถานภาพในครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน จำนวนปีที่อยู่อาศัย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอย ทศนคติ และความยินดีเข้าร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาปรับปรุงการบริหารจัดการมูลฝอยชุมชนในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ ได้แก่ แนวทางปรับปรุงระบบการจัดการมูลฝอยของเทศบาล แนวทางการส่งเสริมการคัดแยกมูลฝอยโดยการให้ความรู้ความเข้าใจ และแนวทางสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน; การจัดการมูลฝอย; เทศบาลนครสมุทรปราการ; ทศนคติ; ความยินดี; ความรู้ความเข้าใจ

Abstract

The objectives of this study were to study factors influencing public participation in solid waste management in Samutprakan Municipality and to suggest guidelines for municipal solid waste management. The study drew on a random sample questionnaire survey of 400 municipal residents and in-depth interviews of key informants. The survey data were analyzed using descriptive statistics, i.e., frequency, percentage and means, and using hypotheses tests, i.e., t-test, F-test, Welch-test and Pearson's Correlation. The results of the analyses revealed that several factors related to public participation include individual's family status, education, occupation, income, numbers of years living in Samutprakan Municipality, waste management knowledge, attitude and willingness to participate in solid waste management. This study proposed some guidelines on solid waste management, such as improving municipal waste management system, promoting waste separation through public awareness raising and education, and creating economic incentives for waste management programs.

Keywords: Public Participation; Solid Waste Management; Samutprakan Municipality; Attitude; Willingness to participate; Knowledge

*บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ในหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม

บทนำ

การคัดแยกมูลฝอยในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมในหมู่คนที่ทำเป็นอาชีพเท่านั้น ประชาชนมีวิธีการไหลมูลฝอยโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 22 จากปริมาณมูลฝอยทั้งหมดที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ขณะที่ประชาชนในต่างประเทศสามารถรีไซเคิลมูลฝอยได้ถึงร้อยละ 40 ดังนั้น ประชาชนไทยควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้รีไซเคิลเพิ่มมากขึ้น (National Science and Technology Development Agency, 2008, p. 201) ในปัจจุบัน มูลฝอยถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีประโยชน์ ซึ่งสามารถนำมูลฝอยกลับมารีไซเคิลในกระบวนการผลิตสินค้า ช่วยลดต้นทุนในการผลิตในภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังสามารถนำมาผลิตเป็นสินค้าใหม่โดยเน้นการออกแบบที่สวยงามได้อีกด้วย ดังนั้น หากชุมชนซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดมูลฝอยที่สำคัญมีการจัดการมูลฝอยอย่างถูกวิธี และมีการคัดแยกมูลฝอยที่สามารถใช้ประโยชน์ได้นำกลับมาใช้ใหม่ ก็จะสามารถช่วยลดปริมาณมูลฝอยที่จะต้องนำไปกำจัดลงได้ ทั้งยังเป็นการสร้างอาชีพใหม่และสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชน

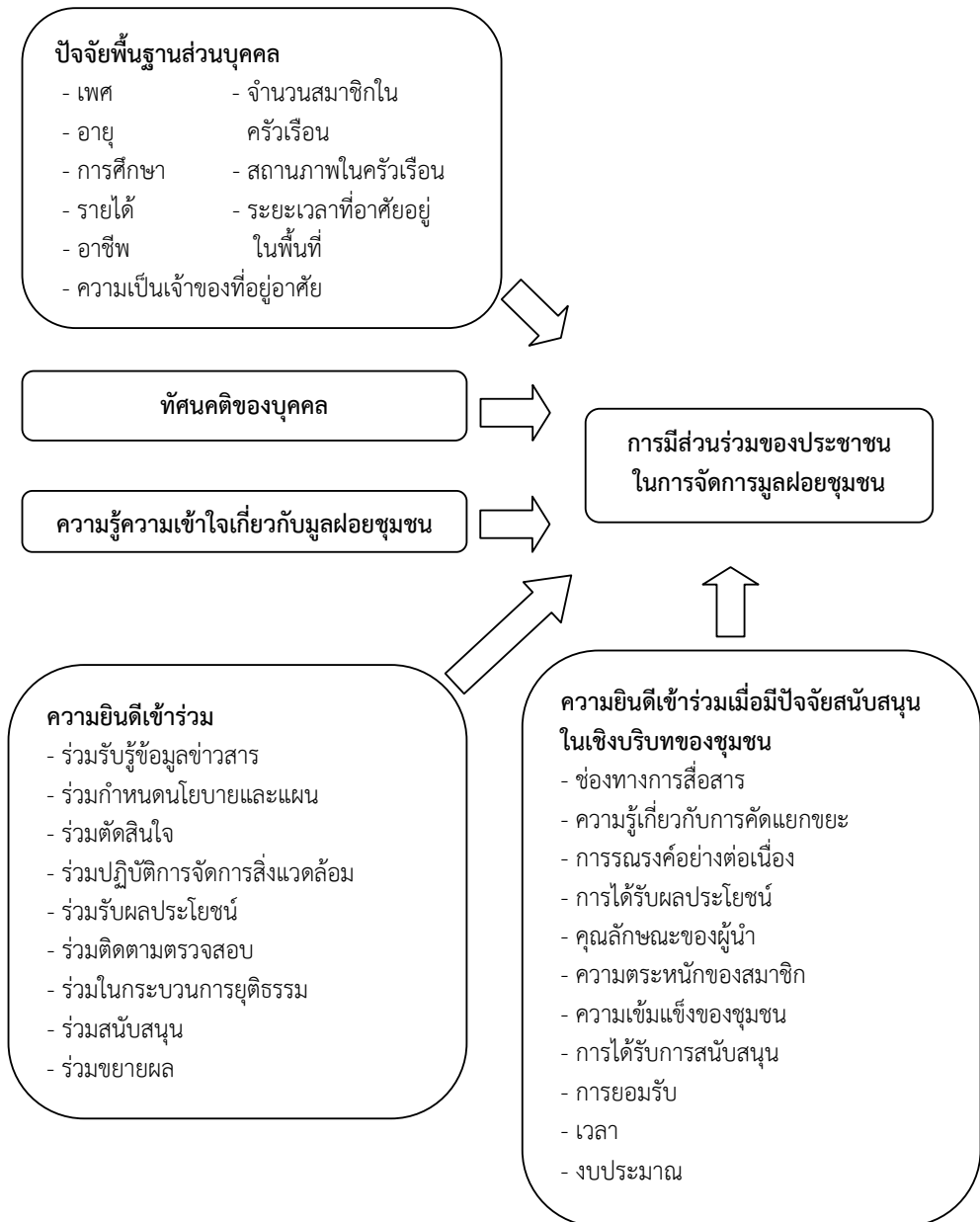
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยเป็นสิ่งสำคัญ หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดการมูลฝอยเพียงแต่ผู้เดียว คงไม่สามารถดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพได้ ดังเช่นปัญหาของบ่อกำจัดมูลฝอยของตำบลราษายะ จังหวัดสมุทรปราการ มูลฝอยที่นำมาทิ้งเป็นขยะซึ่งไม่ได้มีการคัดแยกประเภทก่อให้เกิดกลิ่นเหม็นและปัญหามลภาวะตามมา ทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก ดังนั้นประชาชนในฐานะเป็นผู้ผลิตมูลฝอยชุมชนและเป็นเจ้าของทรัพยากรมูลฝอย จึงควรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางเป็นอย่างยิ่ง แต่ในปัจจุบัน ประชาชนไทยส่วนใหญ่ยังขาดแรงจูงใจในการจัดการมูลฝอย ดังนั้น จึงน่าสนใจว่า มีปัจจัยใดบ้างที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยมากขึ้น

เทศบาลนครสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ มีพื้นที่ 7.33 ตารางกิโลเมตร มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 71,744 คน จำนวนครัวเรือน 9,070 ครัวเรือน ภายในเขตเทศบาลมีปริมาณขยะเกิดขึ้นประมาณวันละ 85.38 ตัน สำหรับอัตราการเกิดขยะของเทศบาล มีอัตราเท่ากับ 1.19 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน (Environmental Research Institute, 2005, p. 3-2) และมีมูลฝอยตกค้าง 18 ตัน/วัน (Regional Environmental Office 6, 2008) การจัดการมูลฝอยที่เกิดขึ้นกระทำโดยนำไปกองทิ้งไว้กลางแจ้งบนพื้น/ไถกลบ ในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลบางปู มิได้มีการกำจัดมูลฝอยอย่างถูกหลักสุขาภิบาลแต่อย่างใด และแม้ว่าจะมีการดำเนินโครงการรณรงค์การคัดแยกมูลฝอย แต่ก็ไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนเท่าที่ควร จึงน่าเป็นห่วงว่าในอนาคต หากการจัดการมูลฝอยของเทศบาลยังเป็นเช่นนี้อยู่ ปัญหามูลฝอยล้นเมืองก็จะเกิดขึ้น สถานะน้ำท่วมเนื่องจากมูลฝอยอุดตันท่อระบายน้ำที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีจะทวีความรุนแรงยิ่งกว่าเดิม และการกำจัดมูลฝอยโดยการเทกองนั้น ยังส่งกลิ่นเหม็นรบกวนโรงเรียน ชาวบ้าน ซึ่งอยู่ละแวกใกล้เคียง ทั้งยังเป็นแหล่งสะสมเชื้อโรคอีกด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องหาปัจจัยที่จะส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยของชาวเทศบาลนครสมุทรปราการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการจัดการมูลฝอยในเทศบาลนครสมุทรปราการได้ จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับเทศบาลท้องถิ่นอื่นๆ ทั่วประเทศได้อีกด้วย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาปัจจัยที่น่าจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ อันได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอยชุมชน ทศนคติ

ของบุคคล ความยินดีในการมีส่วนร่วมจัดการมูลฝอยของบุคคล และความยินดีเข้าร่วมเมื่อมีปัจจัยสนับสนุนในเชิงบริบทของชุมชน การศึกษาความแตกต่างและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนจะนำมาซึ่งการเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการมูลฝอยชุมชนในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน อนึ่ง การศึกษาการมีส่วนร่วมจะเน้นเฉพาะมูลฝอยที่มีการนำกลับมาใช้ได้เท่านั้น ไม่รวมมูลฝอยอันตรายและมูลฝอยติดเชื้อ งานวิจัยนี้มีกรอบแนวคิดดังแสดงในภาพที่ 1 ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของงานวิจัย

ความรู้ความเข้าใจในการจัดการมูลฝอยชุมชน

ความรู้ คือ ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และรายละเอียดต่างๆที่มนุษย์ได้รวบรวมจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ (Patcharaworapat, 2004, p. 42) รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ (Royal Institute, 1999) ผ่านกระบวนการคิด เปรียบเทียบ เชื่อมโยงกับความรู้อื่นจนเกิดเป็นความเข้าใจ (Chaidi, 1999, pp. 8 - 9) ความรู้เป็นขั้นตอนของพฤติกรรมที่เน้นความจำ โดยเป็นขั้นแรกของการเรียนรู้และการรับรู้โดยการอ่าน การฟัง การจดจำ และการระลึกได้ ส่วนความเข้าใจเป็นขั้นถัดมาจากรู้ (Suwannachot, 1988, pp. 1 - 2) ซึ่งโดยปกติแล้วความรู้และความเข้าใจจะเป็นพฤติกรรมที่ต่อเนื่องกันและเป็นขั้นตอนแรกของการเกิดทัศนคติตนเอง สำหรับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอย ได้แก่ ความหมาย ชนิด แหล่งที่มา การกำจัด การคัดแยกมูลฝอย รวมถึงพิษภัยอันตรายและผลกระทบจากมูลฝอย (Yaemprapai, 2003, p. 3)

ทัศนคติ

ทัศนคติ หมายถึง ความคิดความเข้าใจหรือสภาวะความพร้อมทางจิตที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้าต่างๆ เช่น คน สัตว์ วัตถุและสถานการณ์ต่างๆ (Wongsawatdiwat, 1995, p. 1) อันเป็นผลมาจากประสบการณ์ ความเชื่อ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ อารมณ์ ท่าทีที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมในทางใดทางหนึ่ง (Kathawanit, 2003, p. 312) ดังนั้น ทัศนคติต่อการจัดการมูลฝอย คือ ความคิด ความเข้าใจ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการมูลฝอย อันเกิดมาจากการได้รับความรู้ ประสบการณ์และการหล่อหลอมจากสถาบันครอบครัว สถานศึกษา เป็นต้น

ความยินดีเข้าร่วม

ความยินดีเข้าร่วม หมายถึง ความชอบใจ ดีใจ (Royal Institute, 1999) หรืออาจหมายถึงความเต็มใจของบุคคลที่จะเข้าร่วม กับสาธารณะ และภาคชุมชน หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่ง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาแบบองค์รวม (Northern Ireland Office, 1998)

ความยินดีเข้าร่วมเมื่อมีปัจจัยสนับสนุนในเชิงบริบทของชุมชน

ปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลต่อความยินดีเข้าร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน ได้แก่ ช่องทางการสื่อสารถึงคนในชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรม การให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอย การรณรงค์โครงการคัดแยกมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณและสิ่งต่างๆ ทั้งจากหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน และจากคนในท้องถิ่นเอง การได้รับผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม มีผู้นำที่เป็นที่เคารพ ศรัทธาของคนในชุมชน และให้ความสำคัญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน คนในชุมชนมีความตระหนักในปัญหามูลฝอย มีเวลาเข้าร่วมและมีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนด้วยตนเอง (Mitchell, 2002, p. 186; 2005, p. 125; Green & Hunton-Clarke, 2003, pp. 294 - 295)

การมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนแสดงออกตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล โดยมีการเรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ ร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ (Sopchokchai, 2007) เพื่อสร้างความยั่งยืนในความสัมพันธ์ของทุกฝ่ายที่เข้าร่วม และพัฒนาทรัพยากร สิ่งแวดล้อมหรือชุมชนให้บรรลุเป้าหมาย

ที่วางไว้ (Liyao, 2008, p. 9)

กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยนั้นอาจแบ่งได้เป็น การร่วมรับรู้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงวิธีการจัดการเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมคิดและแสดงความคิดเห็นถึงวิธีการที่จะนำไปสู่การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น ร่วมดำเนินการตามแนวทางการแก้ไขปัญหา ร่วมติดตามตรวจสอบว่า ในการดำเนินการนั้นมีปัจจัยใดที่จะเป็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ เพื่อจะได้แก้ไขได้ทันที่ ร่วมรับผิดชอบความสำเร็จและความล้มเหลวของกิจกรรมหรือโครงการ และร่วมขยายผลเมื่อมีการจัดการมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ (Mullikamal & Kanchanawat, 2000, pp. 17 - 18)

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) ปัจจัยเกี่ยวกับกลไกของรัฐ ทั้งในการกำหนดแนวนโยบายการบริหารจัดการประเทศ มาตรการและระดับของการปฏิบัติงานที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) ปัจจัยด้านประชาชน โดยประชาชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ เป็นฝ่ายตัดสินใจริเริ่มกิจกรรม และรับผลประโยชน์ โดยมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม สำนึกรับผิดชอบต่อปัญหาสังคม 3) ปัจจัยด้านนักพัฒนาและองค์กรพัฒนา ซึ่งนักพัฒนาต้องศึกษาชุมชน และเรียนรู้สภาพแวดล้อมในทุก ๆ ด้านของชุมชน มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วม ค้นหาผู้ที่มีศักยภาพ ซึ่งจะเป็นผู้ที่กระตุ้นให้ชาวบ้านให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้ (Walaisatean et al., 2003, pp. 129 - 130 as cited in Liyao, 2008, pp. 13 - 14)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับตัวแปรต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดในงานวิจัย งานวิจัยนี้จึงได้กำหนดสมมุติฐานดังนี้

- สมมุติฐานที่ 1: กลุ่มตัวอย่างที่มีปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลต่างกันจะมีการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนแตกต่างกัน
- สมมุติฐานที่ 2: กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอยชุมชนสูงจะมีการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนสูง
- สมมุติฐานที่ 3: กลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติที่ดีจะมีการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนสูง
- สมมุติฐานที่ 4: กลุ่มตัวอย่างที่มีความยินดีในการมีส่วนร่วมสูงจะมีการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนสูง
- สมมุติฐานที่ 5: กลุ่มตัวอย่างที่มีความยินดีเข้าร่วมเมื่อมีปัจจัยสนับสนุนในเชิงบริบทของชุมชนสูงจะมีการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนสูง

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้อาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งแหล่งทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ รายงาน เอกสาร งานวิจัย สิ่งตีพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย สื่ออิเล็กทรอนิกส์และอินเทอร์เน็ต และแหล่งปฐมภูมิ โดยทำการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เป้าหมาย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 2 ท่าน ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานสาธารณสุข เทศบาลนครสมุทรปราการ และผู้ดูแลโครงการธนาคารมูลฝอยชุมชนโรงเรียนเทศบาล 2 (วัดโน) ในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ และการทำแบบสอบถามประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างๆ ในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ ซึ่งมีประชากรเป้าหมายทั้งสิ้น 7,425 ครัวเรือน (ข้อมูล ณ วันที่ 22 กรกฎาคม 2552) จำนวนตัวอย่างประชาชนที่จะตอบแบบสอบถาม คำนวณโดยใช้สูตรยามานะ (Yamane, 1973, p. 127) ได้ขนาด

ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ 380 ตัวอย่าง แต่การศึกษานี้จะเก็บข้อมูลจากจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง เพื่อสะดวกต่อการนำไปคำนวณค่าทางสถิติ การเก็บตัวอย่างนั้นอาศัยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการทำแบบสอบถามประชาชนเป็นรายครัวเรือนเว้นครัวเรือน

แบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น มีทั้งแบบสอบถามปลายปิด (Closed - End Question) และแบบสอบถามปลายเปิด (Open - End Question) ประกอบด้วยประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

- ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สถานภาพในครัวเรือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของมูลฝอย วิธีการจัดการมูลฝอย มลพิษจากมูลฝอย และการใช้ประโยชน์จากมูลฝอย

- ทศนคติเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยชุมชน ได้แก่ ทศนคติต่อการจัดการมูลฝอย หน้าที่ ความรับผิดชอบต่อมูลฝอยที่ตนเองเป็นผู้ก่อ และทศนคติต่อกิจกรรมการจัดการมูลฝอย

- ความยินดีในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนในขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ การร่วมรับรู้ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ ร่วมสนับสนุน และร่วมขยายผล

- ความยินดีในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนเมื่อมีปัจจัยสนับสนุนในเชิงบริบทของชุมชน ได้แก่ งบประมาณ เวลา การอบรมให้ความรู้ มีการจัดกิจกรรมโครงการต่างๆ การแบ่งปันผลประโยชน์ การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ การยอมรับจากชุมชน และความสามัคคีในชุมชน

- ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน

- ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดการมูลฝอยของเทศบาลนครสมุทรปราการ

ข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 400 ตัวอย่างนั้นได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องเพื่อสร้างคู่มือลงรหัส และนำข้อมูลทีลงรหัสแล้วมาประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science: SPSS) โดยใช้เครื่องมือทางสถิติในการวิเคราะห์ ทั้งสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percent) ความถี่ (Frequency) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวน t-test F-test Welch-test และ Pearson's Correlation (Vanichbuncha, 2005) เพื่อทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นหญิงร้อยละ 58.5 และชายร้อยละ 41.5 อายุ 31 - 40 ปี ร้อยละ 26.25 ประกอบอาชีพค้าขายและมีธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 40.75 ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยในระดับสูง ร้อยละ 72.25 และเป็นผู้มีทัศนคติต่อการจัดการมูลฝอยที่ดี โดยมีถึงร้อยละ 84.5 มีความยินดีมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 56.75 และมีความยินดีมีส่วนร่วมเมื่อมีปัจจัยสนับสนุนอยู่ในระดับสูงถึงร้อยละ 64.25 ขณะที่ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 45.75 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คุณลักษณะของตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร	ร้อยละ	ตัวแปร	ร้อยละ
ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล		8. สถานภาพในครัวเรือน	หัวหน้าครัวเรือน 34.50
1. เพศ	ชาย 41.50	ครัวเรือน	คู่สมรสของหัวหน้าครัวเรือน 31.00
	หญิง 58.50	บุตร เขย สะใภ้	18.50
2. อายุ	ไม่เกิน 30 ปี 23.75	ญาติ พี่ น้อง บิดา มารดา	16.00
	31 – 40 ปี 26.25	9. ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในที่นี้ตั้งแต่เกิด	22.25
	41 – 50 ปี 25.25	อาศัยในพื้นที่	1 – 5 ปี 16.00
	51 ปีขึ้นไป 24.75		6 – 10 ปี 17.50
$(\bar{x} = 41.29; SD = 13.17; Min - Max = 9 - 81)$			11 – 15 ปี 12.50
3. ระดับการศึกษา	ไม่เกินประถมศึกษา 24.00		16 – 20 ปี 12.50
	มัธยมศึกษาตอนต้น 16.25		21 ปี ขึ้นไป 19.25
	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. 21.75	$(\bar{x} = 20.23; SD = 14.80; Min - Max = 1 - 81)$	
	ปวส./อนุปริญญา 14.00	ความรู้ความเข้าใจ	ระดับความรู้ต่ำ 0.00
	ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป 24.00	ในการจัดการมูล	ระดับความรู้ปานกลาง 27.75
4. รายได้ต่อเดือน	ต่ำกว่า 5,000 บาท 12.50	ฝอย	ระดับความรู้สูง 72.25
	5,000 – 10,000 บาท 33.25	ทัศนคติเกี่ยวกับการ	ทัศนคติไม่ดี 0.00
	10,001 – 15,000 บาท 20.50	จัดการมูลฝอยชุมชน	ทัศนคติปานกลาง 15.5
	15,001 – 20,000 บาท 11.00		ทัศนคติที่ดี 84.5
	20,001 – 25,000 บาท 8.50	ความยินดีในการมี	ระดับความยินดีน้อย 1.00
	25,001 บาท ขึ้นไป 14.25	ส่วนร่วมจัดการมูล	ระดับความยินดีปานกลาง 42.25
5. อาชีพ	แม่บ้าน/พ่อบ้าน 11.75	ฝอยชุมชน	ระดับความยินดีสูง 56.75
	พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน 25.00	ความยินดีในการมี	ระดับความยินดีน้อย 0.75
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว 40.75	ส่วนร่วมเมื่อมีปัจจัย	ระดับความยินดีปานกลาง 35.00
	รับจ้างทั่วไป 10.00	สนับสนุน	ระดับความยินดีสูง 64.25
	อื่นๆ เช่น รับราชการ 12.50	การมีส่วนร่วม	ไม่มีส่วนร่วม (0) 7.75
6. ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	เป็นของตนเองหรือคู่สมรส 51.25	จัดการมูลฝอยชุมชน	ระดับต่ำ (1 – 3) 41.00
	เป็นของบิดา มารดา 23.00		ระดับปานกลาง (>3 – 7) 45.75
	เป็นบ้านหรือห้องเช่า 16.00		ระดับสูง (>7 – 10) 5.50
	อื่นๆ เช่น ญาติ พี่น้อง เพื่อน 9.75	$(\bar{x} = 3.70; SD = 2.25; Min - Max = 0 - 10)$	
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	1 – 3 คน 32.50	(n = 400)	
	4 – 6 คน 58.25		
	7 คน ขึ้นไป 9.25		

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ แสดงในตารางที่ 2 และตารางที่ 3 ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปผลโดยแยกตามสมมุติฐานได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมจำแนกตามคุณลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล

		$\bar{x}$	SD	ค่าสถิติ	สถิติที่ใช้ทดสอบ	ระดับการมีส่วนร่วม
1. เพศ	ชาย	3.81	2.42	0.785	t-test	ปานกลาง
	หญิง	3.62	2.11			ปานกลาง
2. อายุ	ไม่เกิน 30 ปี	3.93	2.09	1.888	F-test	ปานกลาง
	30 – 40 ปี	3.47	2.19			ปานกลาง
	40 – 50 ปี	4.01	2.36			ปานกลาง
	มากกว่า 50 ปี	3.41	2.30			ปานกลาง
3. ระดับการศึกษา	ไม่เกินประถมศึกษา	2.97	1.98	7.211*	F-test	ต่ำ
	มัธยมศึกษาตอนต้น	3.25	2.40			ปานกลาง
	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	3.92	2.05			ปานกลาง
	ปวส./อนุปริญญา	3.70	2.51			ปานกลาง
	ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	4.54	2.11			ปานกลาง
4. รายได้ต่อเดือน	ต่ำกว่า 5,000 บาท	3.88	2.39	4.251*	Welch-test	ปานกลาง
	5,001 – 10,000 บาท	3.39	2.35			ปานกลาง
	10,001 – 15,000 บาท	3.22	2.14			ปานกลาง
	15,001 – 20,000 บาท	4.11	2.26			ปานกลาง
	20,001 – 25,000 บาท	3.56	1.31			ปานกลาง
	มากกว่า 25,000 บาท	4.72	2.13			ปานกลาง
5. อาชีพ	แม่บ้าน/พ่อบ้าน	3.30	2.39	11.454*	F-test	ปานกลาง
	พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน	3.34	1.97			ปานกลาง
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	3.52	2.11			ปานกลาง
	รับจ้างทั่วไป	3.45	2.33			ปานกลาง
	อื่น ๆ	5.60	2.13			ปานกลาง
6. ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	เป็นของตนเองหรือคู่สมรส	3.55	2.36	1.378	F-test	ปานกลาง
	เป็นของบิดา มารดา	3.75	2.19			ปานกลาง
	เป็นบ้านหรือห้องเช่า	3.73	2.00			ปานกลาง
	อื่น ๆ	4.33	2.09			ปานกลาง
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	1 – 3 คน	3.51	2.34	0.940	F-test	ปานกลาง
	3 – 6 คน	3.76	2.26			ปานกลาง
	7 คนขึ้นไป	4.03	1.74			ปานกลาง
8. สถานภาพในครัวเรือน	หัวหน้าครัวเรือน	3.86	2.50	4.981*	Welch-test	ปานกลาง
	คู่สมรสของหัวหน้าครัวเรือน	3.24	2.06			ปานกลาง
	บุตร เขย สะใภ้	3.53	1.95			ปานกลาง
	อื่น ๆ	4.45	2.14			ปานกลาง
9. ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่	อาศัยที่นี้ตั้งแต่เกิด	4.21	2.26	3.559*	F-test	ปานกลาง
	1 – 5 ปี	4.28	2.00			ปานกลาง
	6 – 10 ปี	3.01	2.26			ปานกลาง
	11 – 15 ปี	3.44	2.23			ปานกลาง
	16 – 20 ปี	3.38	2.13			ปานกลาง
	มากกว่า 20 ปี	3.62	2.30			ปานกลาง

* = ระดับความเชื่อมั่น 95%, ** = ระดับความเชื่อมั่น 99%

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรอิสระกับคะแนนการมีส่วนร่วม

	การมีส่วนร่วมจัดการมูลฝอย
ความรู้ความเข้าใจในการจัดการมูลฝอย	0.196**
ทัศนคติเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยชุมชน	0.490**
ความยินดีในการมีส่วนร่วม	0.376**
ความยินดีในการมีส่วนร่วมเมื่อมีปัจจัยสนับสนุน	0.374**

* = ระดับความเชื่อมั่น 95%, ** = ระดับความเชื่อมั่น 99%

สมมุติฐานที่ 1

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานภาพในครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ต่อเดือน จำนวนปีที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมุติฐานที่ 2

ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอยชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งหมายความว่าหากกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอยชุมชนสูงจะมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนสูงตามไปด้วย โดยกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 72.25 รองลงมา มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 27.75 โดยไม่มีผู้ใดที่มีความรู้อยู่ในระดับต่ำ

สมมุติฐานที่ 3

ทัศนคติมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งหมายความว่าหากกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเกี่ยวกับมูลฝอยชุมชนที่ดีจะมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนสูงตามไปด้วย ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดี ร้อยละ 84.5 รองลงมาเป็นผู้ที่มีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 15.5 และไม่มีผู้ใดเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ไม่ดี

สมมุติฐานที่ 4

ความยินดีในการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งหมายความว่าหากกลุ่มตัวอย่างมีความยินดีในการมีส่วนร่วมสูงจะมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนสูงตามไปด้วย โดยกลุ่มตัวอย่างมีความยินดีในการมีส่วนร่วมจัดการมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 56.75 รองลงมา มีความยินดีในการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 42.25 และมีความยินดีในการมีส่วนร่วมน้อยเพียงร้อยละ 1 เท่านั้น

สมมุติฐานที่ 5

ความยินดีในการมีส่วนร่วมเมื่อมีปัจจัยสนับสนุนในเชิงบริบทของชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งหมายความว่าหากกลุ่มตัวอย่างมีความยินดีในการมีส่วนร่วมเมื่อมีปัจจัยสนับสนุนในเชิงบริบทของชุมชนสูงจะมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชนสูงตามไปด้วย โดยกลุ่มตัวอย่างมีความยินดีในการมีส่วนร่วมจัดการมูลฝอยชุมชนเมื่อมีปัจจัยสนับสนุนในเชิงบริบทของชุมชนอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 64.25 รองลงมา มีความยินดีอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 35 และมีความยินดีในการมีส่วนร่วมน้อยเพียงร้อยละ 0.75 เท่านั้น

นอกจากนี้ ในแบบสอบถามยังได้มีการสอบถามกลุ่มตัวอย่างถึงปัจจัยที่จะทำให้กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยมากขึ้น ซึ่งพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมเรียงจากลำดับที่ 1 ถึง ลำดับที่ 5 ได้แก่ 1) มีความต้องการเห็นชุมชนสะอาดน่าอยู่ มีสภาพแวดล้อมที่ดี 2) มีเวลาให้กับโครงการของชุมชน 3) มีการประชาสัมพันธ์โครงการจัดการมูลฝอยให้รับทราบ 4) คนในชุมชนมีความสามัคคี 5) ได้รับผลประโยชน์จากการคัดแยกมูลฝอย

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่าง ๆ กับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย พบว่าส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ผ่านมา โดยสามารถแยกกล่าวแต่ละปัจจัยดังนี้

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

ปัจจัยด้านสถานภาพในครัวเรือน จำนวนปีที่อยู่อาศัย ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสมาชิกที่อยู่อาศัยในครัวเรือนต้องการช่วยเหลือแบ่งเบาภาระหน้าที่ผู้นำครอบครัวในการจัดการมูลฝอยของครัวเรือน และผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษาตั้งแต่เกิดมีความรักผูกพันกับพื้นที่ ต้องการเห็นชุมชนสะอาดน่าอยู่จึงมีส่วนร่วมจัดการมูลฝอยที่สูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่นาน สำหรับการศึกษาทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และทำให้มีความตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของคนที่มียกระดับการศึกษาสูงจึงมีมากขึ้นไปด้วย (Pathomphonngitikon, 2003, p. 74) ในส่วนของอาชีพและรายได้ต่อเดือนทำให้มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยแตกต่างกันนั้น เนื่องจากแต่ละอาชีพมีเวลาในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ แตกต่างกัน และมีรายได้ที่แตกต่างกัน ดังนั้นบุคคลที่ประกอบอาชีพที่มีรายได้น้อยมักจะให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพมากกว่าที่จะเอาเวลาไปสนใจเรื่องอื่น (Hansasiriphot, Wanphichit & Ninsamrit, 1998, p. 115)

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอย

กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอยสูงจะมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยสูงตามไปด้วย สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการจัดการมูลฝอยชุมชนในเทศบาลนครสมุทรปราการทั้ง 2 ท่าน ซึ่งมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันในเรื่องการสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาของมูลฝอยที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phuengphosop (2003, p. 67) ที่พบว่า ความรู้มีอิทธิพลต่อการแยกประเภทมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีความรู้เรื่องมูลฝอยที่ถูกต้องก็จะส่งผลให้เกิดการแยกมูลฝอยที่เหมาะสมตามมา

ทัศนคติ

กลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติที่ดีจะมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยสูงตามไปด้วย เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติที่ดีจะตระหนักถึงปัญหาของมูลฝอยมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ส่งผลให้มีการจัดการมูลฝอยในระดับที่ดีกว่ากลุ่มอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phuengphosop (2003, p. 67) ที่พบว่า ทัศนคติมีอิทธิพลต่อการแยกประเภทมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กล่าวคือ ผู้ที่มีทัศนคติเห็น

ด้วยการแยกประเภทมูลฝอยมากกว่าจะมีแนวโน้มที่แยกประเภทขยะมูลฝอยมากกว่าผู้ที่มิทัศนคติเห็นด้วยน้อยหรือผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการแยกประเภทขยะมูลฝอย

ความยินดีเข้าร่วม

กลุ่มตัวอย่างที่มีความยินดีเข้าร่วมจัดการมูลฝอยสูงจะมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยสูงตามไปด้วย กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีความยินดีในการมีส่วนร่วมสูง มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยสูงกว่ากลุ่มที่มีความยินดีในการมีส่วนร่วมปานกลางและมีส่วนร่วมน้อย เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีความยินดีและเต็มใจที่จะเข้าร่วมจัดการมูลฝอยอยู่แล้ว ทำให้มีแรงบันดาลใจและมีส่วนร่วมจัดการมูลฝอยสูงตามไปด้วย

ความยินดีเข้าร่วมเมื่อมีปัจจัยสนับสนุนในเชิงบริบทของชุมชน

กลุ่มตัวอย่างที่มีความยินดีในการมีส่วนร่วมสูง มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยสูงกว่ากลุ่มที่มีความยินดีในการมีส่วนร่วมปานกลางเช่นกัน เนื่องจากปัจจัยสนับสนุนต่างๆ เช่น ความรู้ งบประมาณ ช่องทางสื่อสาร การรณรงค์ การจัดการมูลฝอย การได้รับผลประโยชน์จากการคัดแยกมูลฝอย จะช่วยให้ประชาชนมีแรงจูงใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครสมุทรปราการที่ให้ความเห็นว่าควรสร้างแรงจูงใจในการคัดแยกมูลฝอย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phisitattakun & Rungtawanrueangsri (2004, p. 159) ที่พบว่า ปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน คือ การได้รับการสนับสนุนจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความรู้ เงินทุน ขวัญและกำลังใจ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pobun (2008, p. 27) ที่พบว่า ความสำเร็จของโครงการจัดการขยะอย่างต่อเนื่องของเทศบาลตำบลเทพกระษัตรีนั้นเกิดจากการได้รับการสนับสนุนในการทำความเข้าใจ ให้ความรู้ และสร้างความตระหนักรู้อย่างทั่วถึงกับประชาชนในพื้นที่ การสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด ความร่วมมือของชุมชนและความเอาใจใส่ของผู้บริหารของเทศบาล

สรุปและข้อเสนอแนะ

เทศบาลนครสมุทรปราการ เป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีการจัดการมูลฝอยอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ประกอบกับมีมูลฝอยตกค้างถึงวันละ 18 ตัน/วัน การให้ภาครัฐดำเนินการแก้ไขอยู่เพียงฝ่ายเดียวนั้นไม่อาจจะทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนได้ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนจึงมีความสำคัญในการจัดการมูลฝอยชุมชนเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการแยกมูลฝอย การสร้างจิตสำนึกและแรงจูงใจในการจัดการมูลฝอย งานวิจัยนี้ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย โดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยของเทศบาลนครสมุทรปราการ และจากการทำแบบสอบถามประชาชนที่อาศัยในเทศบาลนครสมุทรปราการ เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานในระดับครัวเรือนบางประการ ได้แก่ สถานภาพในครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และจำนวนปีที่อยู่อาศัย ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอย ปัจจัยทัศนคติ และปัจจัยความยินดีเข้าร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน

ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการมูลฝอยในเทศบาลนครสมุทรปราการ อย่างน้อย 3 แนวทาง อาทิ แนวทางปรับปรุงระบบการจัดการมูลฝอยของเทศบาล ได้แก่ การเพิ่มภาชนะ การบำรุงรักษา การเก็บขนมูลฝอย การสร้างระบบกำจัดมูลฝอยอย่างถูกต้อง สุขาภิบาล เป็นต้น แนวทางการส่งเสริมการคัดแยกมูลฝอยโดยการให้ความรู้ความเข้าใจ เช่น จัดกิจกรรมอบรม แจกใบปลิว สร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนและปลูกฝังให้กับเด็กนักเรียน เป็นต้น และแนวทางการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ร้านรับซื้อขยะรีไซเคิล ขยะแลกไข่ สะสมแต้มให้รางวัลตอบแทน เป็นต้น

สำหรับงานวิจัยในครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยพื้นฐานของแต่ละชุมชนและจุดแข็งของชุมชนที่มีการดำเนินกิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง เพราะจากการสัมภาษณ์หัวหน้าฝ่ายบริหารงานสาธารณสุขเทศบาลนครสมุทรปราการ พบว่า โครงการส่งเสริมการจัดตั้งธนาคารขยะในชุมชนของเทศบาลนครสมุทรปราการ ที่มี 14 ชุมชน ภายหลังโครงการเริ่มมาประมาณ 3 ปี มีชุมชนที่ดำเนินการเหลืออยู่ 7 ชุมชน ดังนั้นจึงน่าศึกษาว่าเพราะเหตุใด ชุมชนเหล่านี้ยังดำเนินโครงการต่อไปได้ และเปรียบเทียบกับชุมชนที่ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ เพื่อนำไปเป็นแนวทางพัฒนาปรับปรุงชุมชนอื่นๆ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านของเทศบาลนครสมุทรปราการ ผู้นำชุมชน ตลอดจนประชาชนในพื้นที่ที่สละเวลาให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในการให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลทำให้ข้อมูลที่ได้รับมีความสมบูรณ์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Chaidi, C. (1999). *The Comprehension of Democracy of Kasetsart University Student* [In Thai]. Unpublished Master's thesis, Kasetsart University.
- Environmental Research Institute. (2005). *Khrongkan Namrong Puea Sanapsanun Kan Chattang Sunsathit Technology Dan Singwaetlom* [In Thai]. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Green, A.O. & Hunton-Clarke, L. (2003). A Typology of Stakeholder Participation for Company Environmental Decision-Making. *Business Strategy and the Environment*, 12 (5), 292-299.
- Hansasiriphot, B., Wanphichit, L. & Ninsamrit, S. (1998). *Kwamkithen Kan Mi Suanruam Nai Kan Ting Khaya Lae Raksa Kwam Sa-at Khong Khon Nai Krungthepmahanakon* [In Thai]. Final research report. National Institute of Development Administration Research Center, Bangkok.
- Kathawanit, T. (2003). *General Psychology*. Bangkok: Se-Education.
- Liyao, A. (2008). *Community participation in government project: A case study of Mini Hydro-Electric Power Project (Huay Nam Rong) in Chatrakarn District, Phitsanulok Province* [In Thai]. Unpublished term paper, School of Social and Environmental Development, National Institute of Development Administration.

- Mitchell, B. (2002). *Resource and Environmental Management* (2nd ed.). Harlow: Prentice Hall.
- Mitchell, B. (2005). *Participatory Partnerships: Engaging and Empowering to Enhance Environmental Management and Quality of Life*. Social Indicators Research Series. Harlow: Prentice Hall.
- Mullikamal, S. & Kanchanawat, N. (2000). *Public participation in community garbage management*. Health Systems Research Institute. Retrieved March 15, 2009, from <http://library.hsri.or.th/th/database.php>
- National Science and Technology Development Agency. (2008). *Thangrod...Prathet Thai* [In Thai]. Bangkok: Thankanpim.
- Northern Ireland Office. (1998). *Building Real Partnership: Compact Between Government and the Voluntary and Community Sector in Northern Ireland*. Retrieved April 27, 2010, from <http://www.dsdni.gov.uk-5/12/1998>
- Pathomphongnitikon, S. (2003). *People's participation in garbage disposal: a case study of Latkrabang District* [In Thai]. Unpublished term paper, School of Social and Environmental Development, National Institute of Development Administration.
- Phatcharaworapat, O. (2003). *Kwamru Kwamkaochai Lae Tatsanakati Khong Karatchakan Ponlaruean Keawkap Kan Patiup Rabop Ratchakan: Korani Suaksa Karatchakan Ponlaruean Nai Ket Krungtepmahanakon* [In Thai]. Final research report. Dhurakij Pundit University, Bangkok.
- Phisitattakun, P. & Rungtawanrueangsri, S. (2004). *The promotion of public participation and learning process in solid waste management: A case study of prik municipality tambon prik, Amphoe Sadao, Changwat Songkhla* [In Thai]. Songklanakarin Journal of Social Sciences and Humanities. 10 (5): 159-173.
- Phuengphosop, N. (2003). *Solid-waste separation by the people in the communities of Bang Kapi district in Bangkok* [In Thai]. Journal of Demography, 19 (3), 67-78.
- Pobun, C. (2008). *Local Administration and Good Waste Management: A Case Study of Municipal Thepkrasattri* [In Thai]. Journal of Environmental Management, 4 (4), 27-65.
- Regional Environmental Office 6. (2008). *Samutprakan Environmental Situation* [In Thai]. Retrieved August 15, 2008, from http://www.geocities.com/mnre_reo6/samutprakan/eradicate_garbage_samutprakan.htm
- Royal Institute. (1999). *Royal Institute Dictionary B.E. 2542* [in Thai]. Bangkok: Aksorn Charoen Tat.
- Sopchokchai, O. (2007). *Lukkan Barihan Ratchakan Bapmisuanruam* [In Thai]. Retrieved March 1, 2009, from http://www.opdc.go.th/content.php?menu_id=5&content_id=708
- Suwannachot, T. (1988). *Krop Neawkwamkit Thitsadi Khong Krabuan Withi Kanwichai Witthayasat Sangkom* [in Thai]. Bangkok: National Institute of Development Administration.

- Vanichbuncha, K. (2005). *SPSS for Windows* [in Thai]. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Wongsawatdiwat, C. (1995). *Thatsanakati Kwamchuea Lae Pruettikam: Kanwad Kanphayakon Lae Kanpleanplang* [in Thai]. Bangkok: Assumption University.
- Yaemprapai, K. (2003). *Chetkati Tor Kanbarikan Kepkhon Khaya Moonfoy Khong Khet Bangkoklaem: Koranee Sueksa Thanon Chareonkrung Krungthepmahanakon* [in Thai]. Unpublished Master's thesis, Bansomdejchaopraya Rajabhat University.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd Ed.). New York: Harper Row.